

ICOMOS
SWEDEN

International Council on
Monuments and Sites

Conseil International
des Monuments et des Sites

NYHETSBREV

Oktober 2009

www.icomos.se

INNEHÅLL

Ordförande har ordet	3
Internationell räddningsaktion för Stockholms stadsbibliotek	4
Att visa mer och berätta för fler – inbjudan!	5
Lägesrapport för Hälsingegårdarna som världsarv	6
Inga framsteg utan bevarad historia	7
Världsarv dåligt förankrade hos allmänheten	8
Inga framsteg utan bevarad historia. Osakligt påhopp på världsarvsarbete	10
Exit Elbedale, Dresden	11
Historic Towns-möte i Italien	12
Bevarande, vård och restaurering av historiska trädgårdsanläggningar	14
Nya ledamöter	15
Årsmöte 2009	22

Ordförande har ordet

Marie Rotstein Klingspor har tyvärr av personliga skäl lämnat oss som styrelseordförande i ICOMOS SWEDEN. Det känns tråkigt att inte längre ha henne med som drivande i styrelsen och som engagerad person. Säkert kommer hon ändå att hjälpa oss med råd och dåd och finnas med på något sätt i arbetet i framtiden.

På styrelsemötet i juni beslutade styrelsen att jag tar över för resten av verksamhetsåret fram till årsmötet. Jag är förstås glad över förtroendet. Med bistånd från den övriga styrelsen och det goda kamratskap som vi har så skall det gå trots det något oväntade arbetstillskottet för min del. Min entusiasm över de frågor som vi givit oss på att arbeta med är stor och uthållig.

Något nytt världsarv fick inte Sverige vid världsarvskommitténs möte i Sevilla förra månaden trots det förtjänstfulla nomineringsarbete som våra kolleger i Gävleborgs län genomfört. Men det blev inte ett avslag utan beslutet skjuts upp och förslagsställarna ombads att återkomma med en omarbetad presentation. Hälsingegårdarna representerade nog något enormt annorlunda för många i kommittén och passade inte riktigt in i gängse bedömningsmönster. Det kräver säkert övertydlighet och ytterligare omsorg vad gäller att presentera avsikten. Kanske uppfattades de presenterade miljöerna som museala när det i verkligheten handlar om vardagsmiljöer. Kanske bedömdes de som ett kulturlandskap i stället för levande vittnesbörd från det svenska bondeståndets i europeiskt perspektiv så speciella sociala ställning och livsmönster. Som hittills blir det frågan om en serienominering dvs de enskilda gårdarna ses som separata objekt i ett historiskt sammanhang. Utöver tydliggörandet av avsikten kommer ansökan att kompletteras vad gäller lagskyddet av interiörerna, av mer detaljerade beskrivningar och fördjupade internationella jämförelser. Lika viktigt tror jag är att på hemmaplan hålla en levande diskussion om t ex kriterierna för världsarv så att de blir förstådda och uppskattade i en vidare krets.

På kommande möte i Advisory Committee i oktober dvs, mötet mellan ordförandena i världens alla nationalkommittéer har Sverige tillsammans med bl a Norge en speciell roll att arbeta för bättre transparens i beslutsfattandet inom ICOMOS. Temat för mötet är Changing World, Changing Views of Heritage: the impact of global change on cultural heritage

I övrigt vill jag berätta att vi har tagit ett nytt tag i att få fram användbara översättningar till svenska av de viktigaste ICOMOS dokumenten, vi håller uppsikt över vad som händer med Norrvikens trädgårdar samt kommer att bland annat agera för att större vikt läggs vid arkitektonisk kvalitet i bedömningsgrunden för vilka byggnader och miljöer som ska ses som nationellt arv. Vi har också medverkat till att få in en nordisk expert i det råd som skall följa arbetet med renoveringen av FN byggnaden i New York. Det blir konsthistorikern Eirik T Böe.

Och till sist. Vi hade inte kunnat tro att vi skulle få ett så stort genomslag i media med vår aktion om stadsbiblioteket i Stockholm. Vi arbetar för att den inte är slut med dagens artiklar i SvD och de många inslagen i radio och TV. I Sverige har Nils Ahlberg och Britt Wisth bidragit på ett enastående sätt. Välrenommerade internationella organisationer som ICOMOS, UIA och Docomomo agerar inte i enskilda ärenden som detta på ett lättvindigt sätt. Det handlar om att ta fram mängder av information som ska granskas av experter runt om i världen. Det görs bara i alldeles speciella fall. Upprinnelsen var att vi bad Britt som på försommaren skulle på en världskonferens i Sydney med specialister på 1900-talsarkitektur att ta med sig informationsmaterial och informera om läget för stadsbiblioteket. Bestörtningen och engagemanget från den där varande världseliten inom området blev total. De tre organisationerna beslöt sig för att agera. Här på plats blev vår uppgift att bidra med fakta och inte minst att koordinera alla nödvändiga aktiviteter.

Kerstin Westerlund Bjurström
Ordförande

Internationell räddningsaktion för Stockholms stadsbibliotek

Stockholmspolitikerna uppmanas starkt att stoppa de aktuella nybyggnadsplanerna för stadsbiblioteket och i stället hitta en lösning som respekterar de kulturhistoriska värdena hos detta enastående mästerverk av betydelse för hela världen.

Det skriver tre tungt vägande internationella organisationer – UNESCOs expertorgan för kulturarvet och Världsarvslistan *ICOMOS*, den internationella specialistorganisationen för modernismens kulturarv *Docomomo* och *International Union of Architects* – i ett gemensamt brev. Stadsbiblioteket förs samtidigt upp på ICOMOS internationella lista över 1900-talets hotade kulturarv.

Organisationerna ser med stor oro på de pågående planerna för utvidgningen av biblioteket. Det vinnande tävlingsförslaget bryter markant mot skalan i den äldre biblioteksmiljön och man protesterar mot rivningen av annexbyggnaderna bakom biblioteket. Stadsbiblioteket bildar tillsammans med annexen och parklandskapet en ypperlig ensemble. Det är ett exceptionellt byggnadsverk, ett internationellt lovsjunget landmärke i arkitekturhistorien. Man drar paralleller med Skogskyrkogården som är en av Sveriges 14 platser på UNESCOs världsarvslista, också den av arkitekten Gunnar Asplund.

Ambitionen att utveckla biblioteksverksamheten efter dagens behov uppskattas, men om resultatet visar sig bli en allvarlig skada för Sveriges och världens kulturarv kan det inte accepteras. Och den följden menar man att det vinnande tävlingsförslaget får. Den nya byggnaden och att annexen försvinner skulle förkrympa och marginalisera det gamla huvudbiblioteket. Förutom den arkitektoniska och kulturhistoriska förlusten skulle Stockholms och Sveriges erkända engagemang för skydd och långsiktigt bevarande av det kulturhistoriska arvet få en knäck internationellt.

Detta är ett extraordinärt utspel som vi hoppas Stockholmspolitikerna vill ta till sig säger Sheridan Burke i Sydney, som är ordförande för ICOMOS expertkommitté för 1900-talets kulturarv. Vi tar detta steg på grund av platsens internationella betydelse.

Kontaktperson:

Kerstin Westerlund Bjurström, ordförande i ICOMOS SWEDEN
tel 08 – 33 48 26 eller mobil 070 512 48 26
e-post Kerstin.Westerlund@icomos.se

ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) är en världsomspännande organisation för professionellt arbetande specialister inom kulturmiljövård och fungerar som UNESCOs expertorgan för kulturmiljövården och Världsarvslistan. ICOMOS har nationella kommittéer i mer än 110 länder och drygt 25 internationella expertkommittéer inom olika områden.

www.icomos.org

En av dessa är *ICOMOS International Scientific Committee on 20th Century Heritage* som utarbetat brevet till Stockholmspolitikerna och utfärdat en "international ICOMOS Heritage Alert" för Stadsbiblioteket (<http://icomos-isc20c.org/wsn/page3.html>).
<http://icomos-isc20c.org>

Docomomo (international committee for **documentation and conservation** of buildings, sites and neighbourhoods of the **modern movement**) är en världsomfattande organisation för bevarandet av modernismens kulturarv. Även den fungerar som rådgivare till UNESCO.

Stockholms stadsbibliotek har funnits i Docomomos internationella register över modernismens främsta verk sedan 1996.

www.docomomo.com

International Union of Architects (UIA) är arkitekternas världsorganisation och representerar medlemmar i 124 länder.

www.uia-architectes.org

Att visa mer och berätta för fler – inbjudan!

Aktuella och uppmärksammade exempel på kulturarvspedagogik presenteras och diskuteras under denna decemberkväll som även bjuder enklare förtäring. Innan mötet, passa på att se utställningarna i huset, I huvudrollen: Stockholm och Om hus – arkitektur och byggnadsvård i staden m fl.

Alla ICOMOS – medlemmar är välkomna!

Plats: Stockholms stadsmuseum

Tid: 3.e december kl 17.30

Meddela ditt deltagande senast den 27 november till Anna Hegethorn:

anna.hegethorn@kyf.stockholm.se

Läs mer om pågående program och utställningsverksamhet på Stockholms stadsmuseum www.stadsmuseum.stockholm.se. Fri entré

Välkommen även att delta i arbetsgruppen för kulturturism!

Lägesrapport för Hälsingegårdarna som världsarv

Under fem dagar i juni deltog Lena Landström och Ingela Broström från Länsstyrelsen i Gävleborgs län som observatörer vid UNESCOs världsarvskommittés 33:e session i Sevilla. Där behandlades bland annat Sveriges nominering av hälsingegårdarna. Här berättar Ingela Broström om sina intryck från dagarna i Sevilla.

Kommittémötet i Sevilla 22-30 juni

Lena Landström och jag kom till Sevilla dagen efter kommittésessionens öppnande. Under fem dagar på plats fick vi sedan delta i de nordiska gruppmöten som anordnades varje morgon och satt sedan med och lyssnade under kommittésessionerna som pågick varje dag från 10.00 till omkring 20.00. Vi deltog också i de kvällsmottagningar som anordnades och träffade representanter för ICOMOS för enskilda överläggningar kring vår nominering vid två tillfällen. Under dagarna i Sevilla knöt vi många kontakter och presenterades både för kommittéledamöter från många olika länder och observatörer som representerade stater som för närvarande inte sitter med i kommittén. Särskilt lärde vi känna delegationerna från de nordiska länderna.

Varken Lena eller jag hade någon tidigare erfarenhet av internationellt arbete av det här slaget. Därför var det nyttigt för oss att se hur det går till när världsarvskommittén fattar beslut, och vi fick också en del insikter i det politiska spel som pågår kring hanteringen av nomineringar till världsarvslistan och övervakningen av hur befintliga världsarv sköts. Ett litet antal stater i västvärlden, däribland Sverige, driver en strikt linje som går ut på att världsarvsnomineringar ska behandlas från rent vetenskaplig synpunkt och att kommittén bör följa expertorganens rekommendationer. I kommittén i övrigt uppfattade vi att det pågår ett spel där man stöttar varandras nomineringar och försöker få igenom förmånligare beslut än vad som föreslagits av expertorganen. Det blev tydligt när vår nominering togs upp till beslut. Hälsingegårdarna var en av en lång rad nomineringar där ICOMOS föreslagit kommittén att uppskjuta behandlingen av ärendet till en kommande kommittésession för att ge den ansökande staten möjlighet att arbeta om nomineringen. Det kan ske på två sätt. Beslutet *defer*, som föreslogs för hälsingegårdarnas del, innebär en längre bordläggningstid, då det krävs att man går igenom hela nomineringsprocessen igen. Vid mindre kompletteringar kan beslutet i stället bli *refer*, då bordläggningstiden blir kortare och processen enklare. Bland annat behövs inte något nytt besök på plats av expertorganen.

Behandlingen av hälsingegårdarna låg långt fram på föredragningslistan. Fram till dess fick vi se hur samtliga nomineringar där expertorganen rekommenderat *defer* ”röstades upp” av kommittén till *refer*. När det blev vår tur öppnade Kenya för att även vår nominering skulle kunna få beslutet *refer*, men Sverige förklarade sig i enlighet med den tidigare drivna linjen nöjt med ICOMOS förslag och vi fick som första land under den här kommittésessionen beslutet *defer*.

Viktigast av allt för vår del var ändå att få höra kommittéledamöternas reaktioner på nomineringen. Vi noterade att de länder som begärde ordet framhöll att de uppfattade nomineringen som intressant, och att hälsingegårdarna representerar en speciell kultur som man gärna ville se inskriven på världsarvslistan i framtiden. Särskilt intressant för oss var att inte bara västländerna uttryckte sig positivt, utan även stater som Kenya och Bahrain. Det visar att även representanter för helt andra kulturkretsar än vår kan ta till sig hälsingegårdarna och uppfatta deras värden. Den allmänna uppfattningen verkade alltså vara att nomineringen verkligen fyller en lucka på listan och att hälsingegårdarna trots allt har ett potentiellt enastående universellt värde (OUV).

Vi kunde också se hur andra nominerade objekt presenterades utanför lokalen med färggranna roll-ups och mer eller mindre påkostade broschyrer. Därför insåg vi att det förmodligen är viktigt även för oss att parallellt med ansökan ta fram en tilltalande skrift på engelska och

möjligen även på franska, med vackra bilder och en text som vänder sig till en kvalificerad internationell publik.

Överläggningar med ICOMOS i Sevilla

Vid vår analys av ICOMOS yttrande var den viktigaste insikten att nomineringen har blivit granskad som ett kulturlandskap, trots att det inte var vår avsikt. Mycket av den kritik vi fick från ICOMOS och IUCN kan härledas tillbaka till detta. Inför kommittésessionen informerade vi därför ICOMOS skriftligt om att vår ansökan har tolkats på ett sätt vi inte har avsett, samt om ett antal rena faktafel i utvärderingen.

Efter att vår nominering behandlats fick vi också tillfälle att träffa representanter för ICOMOS vid två olika möten i Sevilla, då vi fick tillfälle att diskutera oklarheter i utvärderingen och ställa frågor. Först träffade vi Kristal Buckley, som är vice president i ICOMOS International. Hon har inte arbetat aktivt med vår nominering, och därför diskuterade vi frågor av mer övergripande karaktär med henne. Dagen därpå träffade vi Susan Denyer, som är World Heritage Adviser vid ICOMOS internationella sekretariat i Paris och en viktig person i utvärderingsarbetet. Eftersom hon varit direkt engagerad i utvärderingen av vår nominering kunde vi ställa mer konkreta frågor om hälsingegårdarna till henne.

Först och främst fick vi klart för oss att ICOMOS verkligen ser en potential hos hälsingegårdarna för att skrivas in på listan, och att man tydligt uppmuntrar oss att jobba vidare. Det kändes viktigt för oss eftersom vi själva hade tenderat att först och främst se de kritiska synpunkterna i yttrandet.

Av våra överläggningar framgick också tydligt att det framför allt är urvalet av objekt som måste bearbeta vidare. Enligt ICOMOS erbjuder serienomineringarna speciella svårigheter. Det är nödvändigt att ha vad man kallar en tydlig *storyline* i urvalet. Håller inte den har nomineringen heller inte förutsättningar att skrivas in på listan. Hittar man rätt urval menar ICOMOS däremot att många andra frågor blir lättare att lösa, till exempel kriterierna autenticitet och integritet. ICOMOS trycker också hårt på den jämförande studien, som man framhöll att vi måste göra ”mycket mycket bra” för att lyckas. Här rekommenderade man oss särskilt att ta hjälp av internationella experter inom området folklig arkitektur.

Av samtalen med ICOMOS framgick att de målade interiörerna är helt avgörande för nomineringens möjlighet att nå framgång; det räcker inte med storslagna gårdar i ett välbevarat odlingslandskap. Det är också uppenbart att urvalet inte ska spegla utvecklingen fram till 1900-talet, som vi valde att göra i vår nominering, utan vi bör hålla oss till allmogemåleriets ”guldålder” 1800-1870. ICOMOS återkom hela tiden till de väldigt stora bostadshusen och till det spektakulära måleriet. ”Try to captive the distinctive houses”, var det besked vi fick.

ICOMOS framhöll också det föreställande måleriet och menade att tryckta tapeter och schablonmåleri inte är så intressant eftersom det finns på många andra håll. Men man lyssnade ändå intresserat när vi förklarade att det föreställande måleriet hos oss inte kan ses som en isolerad företeelse, utan i stället är en del av ett övergripande dekorationsprogram där de enklare dekorteknikerna ingår, och att även dessa alltså är viktiga för att förstå helheten. Vi vill hellre beskriva interiörerna som inredningskonst än enbart som väggmåleri, och det verkar som om det kan vara en framkomlig väg.

Vi diskuterade också ICOMOS förslag att ta med gårdar från angränsande regioner, och förklarade att det troligen kommer att bli mycket svårt för oss av praktiska skäl, men vi markerade ändå att vi är beredda att titta seriöst på möjligheterna till detta i samband med den jämförande studien.

När det gäller landskapets kvaliteter framgick det att ICOMOS har tänkt sig att vi ska kunna göra ett urval av gårdar med exceptionella interiörer vars marker fortfarande brukas och inte är

utarrenderade till någon annan, men vi lyckades göra klart för dem att vi knappast har möjlighet att komma igen med en ny nominering med de utgångspunkterna. Vi hoppas därför att de kommer att kunna nöja sig med att gårdarna omges av ett öppet och någorlunda välskött landskap. I alla händelser måste landskapet ändå vara en viktig del av en kommande nominering, för att man ska kunna förstå bakgrunden till gårdarna.

ICOMOS påpekade slutligen också att UNESCO inte ställer krav på att objekten ska vara tillgängliga för allmänheten för att kunna skrivas in på listan.

Sammanfattningsvis kan vi säga att samtalen med ICOMOS bekräftade att vi hade träffat rätt i vår tolkning av deras utvärdering, och att vi också är på rätt väg med den handlingsplan vi har utarbetat. Nu går arbetet vidare med att ta fram en ny nominering. Fortfarande har vi inte klart för oss exakt hur många gårdar som har förutsättningar vara med, men efter mötena i Sevilla har vi kunnat ett antal som troligen faller bort. Vi arbetar nu vidare med urvalet, och letar även efter ytterligare objekt som uppfyller ICOMOS kriterier.

Ingela Broström, Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Världsarv dåligt förankrade i det allmänna medvetandet

Det är viktigt att vi som professionellt arbetar med kulturhistoriskt värdefulla miljöer blir tydligare med vari värdet består och vilken kunskap som ligger bakom värderingen. Även hos varma förespråkare bland allmänhet och beslutsfattare finner man att omsorgen om kulturhistoriskt värdefulla miljöer allt för ofta begränsas till vad som upplevs som, gammalt och fint eller rent av som pittoreskt. Debatten om Trygg Hansa huset i Stockholm är ett typiskt exempel på detta.

I somras tog Svenska dagbladet in en artikel där världsarvskommittén kritiserades för att kulturlandskapet i Elbes dalgång vid Dresden togs bort från Världsarvslistan för att en motorväg skulle dras tvärs över. Huvudargumentet för kritiken var att världsarvskommittén försöker stoppa tiden vad gäller dess fysiska uttryck i byggd miljö. Bakom ligger tror jag kritik av att för mycket bygger på vårt västerländska synsätt på kulturvärde och autenticitet. Men lika mycket tror jag att kritiken beror missförstånd. Vi själva som arbetar med dessa frågor är helt enkelt inte tillräckligt tydliga med och eventuellt okunniga om vad som är grunden för värderingen i det enskilda fallet. Då skulle vi mer sällan från människor utanför våra professionella kretsar behöva höra t ex.” Idag så kräver riksantikvarieämbetet att även sentida tillägg måste sparas – förr så skulle man föra byggnader tillbaka till en viss tidpunkt.”

6 KULTUR

Litteraturredaktör Kaj Schueler | Vik e-post magnus.bremmer@svd.se | I

KOMMENTAR | Autenticitet

Världsarvskommittén försöker stoppa tiden

Den 25 juni beslöt FN:s kulturorgan Unesco att stryka kulturlandskapet i Elbes dalgång vid Dresden från sin lista över världsarv. Orsaken är att myndigheterna beslutat att bygga en fyrfilig motorvägsbro genom området. Den tyska regeringen har försökt undvika prestigeförlusten att fräntas ett världsarv genom att erbjuda Dresden federala pengar för att bygga en tunnel i stället. Men med stöd av en lokal folkomröstning har stadens myndigheter bestämt sig för en bro som nu står halvfärdig.

Det är första gången någonsin som Unesco stryker ett område som i kraft av sina kulturella kvaliteter utnämns till världsarv från listan (en gång tidigare har ett område som utnämns på grund av sina naturvärden strukits). Strykningen av kulturlandskapet kring Dresden synliggör att Unescos världsarvskommitté, i likhet med många nationella kulturarvsmyndigheter, tycks ha en problematisk relation till samtiden.

I början av 1990-talet väckte den amerikanske tänkaren Francis Fukuyama mycket uppmärksamhet när han i boken "Historiens slut och den sista människan" (1992) förutspådde historiens slut. Unescos beslut aktualiserar frågan om inte världsarvskommittén arbetar utifrån en likartad föreställning. De tycks förespråka att historien, eller mer precist dess fysiska och synliga uttryck, ska stoppas vid en viss tidpunkt. Därefter accepteras inga förändringar på de platser som valts ut för att skyddas och bevaras för framtiden.

Det som förefaller vara ett historiskt bevarande är i själva verket skapandet av ett nytt idealiserat tillstånd.

världsarvslistan 2004 motiverades detta bland annat med att området historiskt sett varit en korsväg i Europa för kultur, vetenskap och teknik. Dresden beskrevs som en större centraleuropeisk stad med en exceptionell utveckling. Till detta fogades en kommentar om att kulturlandskapet nu stod under press att förändras. Det råder inget tvivel om att detta samtida förändringstryck – till skillnad från tidigare århundradens "utveckling" – uppfattades som ett hot. Det är också intressant att notera att det faktum att stora delar av Dresden lades i ruiner under andra världskrigets slutskede, och att stora delar av staden därför är återuppbyggd, förbigås med tystnad på världsarvslistan hemsida.

År 2006 skrevs kulturlandskapet i Elbes dalgång vid Dresden in på Unescos lista över hotade världsarv. Orsaken var stadens planer på att bygga en motorvägsbro. Världsarvskommittén uppmanade de lokala myndigheterna att i stället bygga en tunnel. Kommittén var således beredd att acceptera en förändring så länge denna inte skulle bli synlig och störa utsikten. Samma inställning är förmodligen orsak till att det inte nämns på Unescos hemsida att mycket av den "gamla" bebyggelsen i Dresden som ger staden dess karaktär i själva verket är ganska "ny".

Ett annat kulturellt världsarv som är återuppbyggt efter kriget är Warszawas Gamla stad. Rekonstruktionen är inte bara omnämnd på Unescos hemsida, den lyfts till och med fram som ett viktigt skäl för platsens världsarvsstatus. Gamla stan beskrivs som ett enastående exempel på en nära nog total rekonstruktion av en historisk period som sträcker sig från 1200- till 1900-tal. Exemplet tycks motsäga den idé om kulturarv som en icke förnyelsebar resurs som annars genomsyrar så mycket av kulturarvsmyndigheternas arbete. Det visar också att världsarvskommittén trots allt är villig att acceptera synliga nya tillägg, men bara på villkor att de ser tillräckligt gamla ut.

I sin strävan efter autenticitet försöker Unescos världsarvskommitté stoppa tiden och sätta punkt för historien. Det som förefaller vara ett historiskt bevarande är i själva verket skapandet av ett nytt idealiserat tillstånd där utseendet framstår som viktigast.

MATS BURSTRÖM

Mats Burström är professor i arkeologi vid Stockholms universitet.

Mats Burström artikel i Svenska Dagbladet 24/7

Min slutsats är att vi måste göra mycket mer för att förklara vad vi menar i de enskilda fallen. Vi måste verkligen dela med oss av den kunskap som vi har som ligger bakom varför i ett fall en originalmiljö är att betrakta som oersättlig medan i ett annat fall det kan handla om det motsatta. När det gällde Dresden så misslyckades jag med att få in artikeln nedan men vill ändå förmedla den till ICOMOS medlemmar. Inger Liliequist berättade att också hon försökt få in genmäle men misslyckats så vi har dessutom ett lågt mediaintresse att bryta igenom.

Kerstin Westerlund Bjurström

Inga framsteg utan bevarad historia – osakligt påhopp på världsarvsarbete

Ej publicerat svar på Mats Burströms artikel i Svenska Dagbladet 24/7

I våra världsarv har vi en verklig skattkista fylld med mänsklighetens allra värdefullaste kultur- och naturmiljöer. Bland dem finns det yppersta av vad tidigare generationer skapat, De berättar om de allra största bedrifterna och om hur man levde och tänkte under den tid som de representerar.

Att som Mats Burström i artikel i SvD 24/7 ta strykningen av kulturlandskapet i Elbes dalgång vid Dresden från Unesco:s världsarvslista på ett motorvägsbygge till intäkt för att beskylla världsarvskommittén för att försöka stoppa tiden och att generellt inta ett utvecklingsfientligt förhållningssätt är högst osakligt. Områdets betydelse ligger i att det hittills utvecklats så att det fortfarande går att leva sig in i den sedan länge svunna tid då området var centralt för utvecklingen av kultur, vetenskap och teknik i Europa. Med motorleden kan det möjligen med tiden bli ett extremt välbevarat exempel på vår tids brist på känsla för de mer långsiktiga värdena.

Rekonstruktionen av Warszawas gamla stadskärna, också ett världsarv, är för Mats Burström ett exempel på att nya tillägg accepteras endast med villkoret att de ser gamla ut. Man frågar sig hur det kommer sig att den stora mänskliga bedrift i ett av kriget så sargat land som Polen som den representerar och den stora betydelsen som den haft för självkänsla och läkningsprocess helt gått Mats Burström förbi. Skulle detta inte vara värt att manifesteras som världsarv?

Bedömningen av vilka förändringar som är acceptabla måste förstås utgå från syftet med världsarvet och hur dess specifika värde är beskrivet. Somliga världsarv bevaras med tanke på att vi allt framgent skall kunna uppleva en bestämd företeelse från en viss tid. Radiostationen Grimeton i Varberg som representerar de teletekniska landvinningarna vid 1920-talets början är ett sådant. I detta är naturligtvis autenticiteten liksom möjligheten att leva sig in i den tiden avgörande för världsarvsstatusen.

Andra världsarv skildrar t ex en utveckling från långt tillbaka och ända in i nutiden baserad på vissa för platsen speciella förutsättningar som världsarvet Södra Ölands odlingslandskap. Där är dess långa kulturhistoria med en ständig anpassning till de naturliga förutsättningarna i form av platsens geologi och topografi det viktiga och ger helt andra villkor och möjligheter för framtida utveckling.

Hur roligt vore det om vi överallt tillät de nya behoven och tänkesätten att helt dominera. Skulle då inte också våra möjligheter och utvecklas och tänka framåt starkt begränsas?

Kerstin Westerlund Bjurström

ICOMOS är Unesco:s expertorgan när det gäller utvärderingen av de världsarv som nomineras. ICOMOS är en ideell organisation i vilken mer än 110 av jordens länder finns representerade

Exit, Elbedalen, Dresden

Under sina årliga ordinarie sessioner i juni-juli har Världsarvskommitten en rad ärenden att behandla vid sidan av att ta ställning till världsarvsaspiranternas ev uppförande på Världsarvslistan. Ett med antalet världsarv växande ansvarsområde för kommittén är att hantera frågor, som behandlar förhållanden vid enskilda världsarv. Exvis har Världsarvskommitten sedan fyra, fem år tillbaka haft anledning att utröna Tysklands efterlevnad av Världsarvskonventionen och dess Operational Guidelines.

Konkret har intresset riktats mot Världsarven Kölnerdomen/Cologne Cathedral (utnämnd 1996) och Elbedalen/Dresden Elbe Valley (utnämnd 2004).

Några år efter den förstnämnda utnämningen blev Unesco varse, att staden Köln planerade att låta uppföra flera höga byggnader, som kunde anses konkurrera med domens torn och således medföra en förvanskning av världsarvsmiljön, som skulle undergräva dess autenticitet. Eftersom Unesco såg ett realiserande av byggnationsplanerna oförenligt med Kölnerdomens världsarvsstatus, överförde Världsarvskommitten 2004 densamma till Unescos lista Världsarv i fara/World Heritage in Danger. Om skälen/omständigheterna för ett världsarv att överföras till "Risklistan" inte undanröjs/förändras, kan grund finnas för Unesco (Världsarvskommitten) att förklara världsarvsstatusen förverkad, innebärande avförande från Världsarvslistan.

I Köln växte sig insikten stark om vad som skulle kunna ske och för att undvika denna skamliga följd skrinlades byggplanerna och Kölnerdomen återupprättades 2006 till ordinarie världsarv.

För den 18 km långa Elbedalen vid Dresden hade världsarvsutnämningen nyligen ägt rum (2004), när staden offentliggjorde beslutet om en högbro (Waldschlösser Brücke) över floden Elbe inom världsarvsområdet. Detta fick till följd, att Världsarvskommitten vid sitt möte i Vilnius 2006 beslöt förklara Elbedalen för Världsarv i fara. Om än vissa uttalanden därefter från Dresden kunde tolkas som att brobyggnadsplanerna kunde avvärjas, fann Världsarvskommitten vid sitt möte 2007 inte någon grund härför, varför det året innan fattade beslutet stod fast. Inte heller 2008 års kommittémöte i Quebec City fann anledning att inta någon annan ståndpunkt.

Under den här tiden kunde en åsiktsskillnad rörande världsarv märkas mellan Dresdens företrädare och tyska staten inkl Tyska Unescokommisionen/German Commission for UNESCO och Tyska Världsarvsföreningen/German UNESCO World Heritage Sites Association. De två sistnämnda lyckades i juni 2007, i hängnet av det tyska EU-ordförandeskapet, att vid en internationell konferens i Lübeck framlägga och få antagen den sk Lübeckdeklarationen, vari presenteras en rad förhållningssätt för alla i världsarv involverade aktörer/intressenter. Däribland hur kontakterna med Unesco bör omhuldas för att undvika konflikter förorsakade av bl a stadsutveckling/-förnyelse. Dresden tycks inte ha påverkats av detta utan fick efter Världsarvskommittens möte i år i Sevilla finna sig i, att Världsarvet Elbedalen avlägsnats från Världsarvslistan.

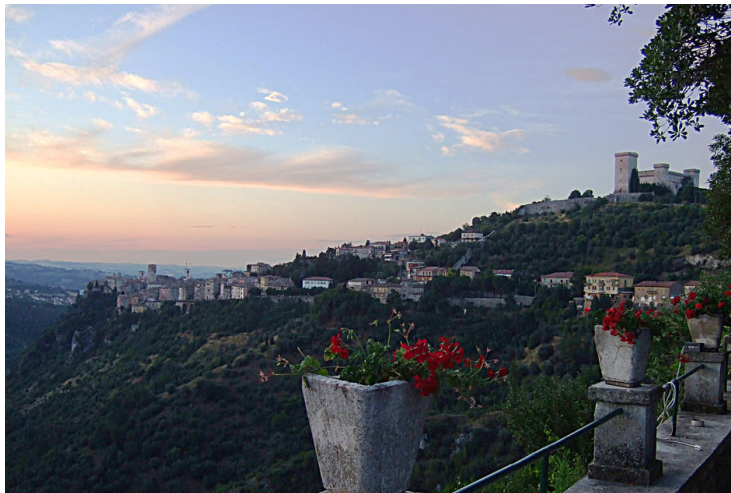
Elbedalens väg ut från Världsarvslistan kan studeras under
<http://whc.unesco.org/en/decisions/1786/>
<http://whc.unesco.org/en/news/522>
http://www.unesco.de/uho_0609_dresden.html?&L=0

Särskilt den sistnämnda redovisningen visar på en förtätad stämning inför det avgörande beslutet. Elbedalen delar nu ödet med ett världsarv i Oman, som efter att dess areal kraftigt reducerats av den egna staten fick lämna Världsarvslistan 2007.

Börje Olsson

Historic Towns -möte i Italien

Den 21–24 juni var det dags för det årliga mötet med ICOMOS International Committee on Historic Towns and Villages (CIVVIH). Denna gång hölls det i Narni, i bergen en timmes tågresa norr om Rom. Det är en av Italiens många medeltida små städer högt uppe på en bergssluttning, som har problem med en minskande och åldrande befolkning och sämre service sedan nya samhällen vuxit upp vid järnvägarna och trafiklederna nere i dalgångarna. Men när man väl tagit sig upp för de slingrande serpentinvägarna får man dock sin belöning: en mycket välbevarad stad med smala, vindlande gator, gammal fin stenbebyggelse som vittnar om historiens utveckling, och en vidunderlig utsikt.

Narni, Foto Nils Ahlberg

När ICOMOS Sverige bjöd in Historic Towns-kommittén under kulturhuvudstadsåret 1998 introducerade vi en ny modell för mötet och den har hållit i sig sedan dess. Det viktiga är seminariedagen eller -dagarna och det professionella utbytet. Vi vill också gärna ha en exkursionsdag med anknytning till det tema vi valt. De administrativa frågorna försöker vi lägga så lite tid som möjligt på. I år var det kring 40 deltagare från drygt 20 länder, mest europeer men också deltagare från Australien, Japan, Kina, Korea och USA.

Small Towns and Villages

Huvudtemat var Small Towns and Villages. Vi tyckte det var på tiden, för på senare år har det blivit mycket om hoten av höghus och stora nytillskott i de större städerna. Villages får uppfattas som mindre tätorter; de agrara bymiljöerna hör i första hand till Vernacular-kommittén. Det rapporterades om olika undersökningar och praktiskt kulturmiljöbevarande i en lång rad länder. Det ger perspektiv att se vad som räknas som mindre städer och tätorter i skilda delar av världen. I Kina skulle väl Stockholm höra dit medan vissa äldre småstäder i Australien är så glest och småskaligt bebyggda att vi närmast skulle betrakta dem som villasamhällen.

Även i de mindre stadssamhällena är det problem med höga hus och överstora byggnader. Det är en gåta att man på så många håll tycks tro att man blir unik, attraktiv och ”placerar sig på kartan” genom att göra som alla andra och bygga något höghus eller en manifestationsbyggnad. Och så blir man för det mesta bara en tråkig kopia. Men vi fick också höra om projekt att ta tillvara de historiska värdena, jobba med traditionella tekniker och utveckla samhällen med avfolkningsproblem. Vad en upprustning av den yttre miljön med ganska enkla medel kan betyda.

Risk Preparedness

Ett andra tema för dag två – Risk Preparedness – aktualiserades av jordbävningen nordöst om Rom tidigare i år. I Parma, efter flera jordbävningar under de senaste decennierna, kan man konstatera att de största skadorna uppstått i hus där man gjort olika ingrepp i den ursprungliga konstruktionen, som påbyggnader, flyttade väggar, nya fönster, inslag av betong och nya material etc. Det har också visat sig att där man gjort förstärkningar i traditionella material och tekniker med flexibla och mjuka material så har de klarat sig bra vid senare jordbävningar. Exkursionen gick till Assisi som ju drabbades av en jordbävning 1967. Här har hela staden fått en ansiktslyftning. Som svensk reagerar man dock på alla cementhaltiga fogbruk. Annat som diskuterades var översvämningarna i Tjeckien.

Nils Ahlberg omvald som Vice President

Vart tredje år väljer kommittén sina funktionärer. Ordförande ytterligare en period är Ray Bondin från Malta och de tre vicepresidenterna omvaldes likaså – jag själv, Michel Bonnette, som var huvudansvarig arrangör för generalassemblén i Quebec, och Sofia Avgerinou-Kolonias från Grekland, som dessutom är medlem av ICOMOS Executive Committee. Även generalsekreteraren, Mical Fireston från Israel, sitter ytterligare en period.

Resolution om Stockholms stadsbibliotek

ICOMOS Sverige har tagit ett initiativ om Stockholms stadsbibliotek. Detta är ju i hög grad också en stadsplane fråga och handlar om Asplundmiljön som helhet, utifrån den stadsplan som Gunnar Asplund ritade för hela området. Och i detta ingår de tre annexbyggnaderna efter Odengatan som en integrerad del.

I världsarvssammanhang är ”integrity” ett centralt begrepp i bedömningen och en förutsättning för att hamna på världsarvslistan. Det handlar om fullständighet, om helhetsbilden, att alla delar som hör till finns kvar och att inte senare förändringar motverkar eller menligt inverkar på det kulturhistoriska värdet. Så bör man naturligtvis också se på Stadsbiblioteket.

Jag presenterade biblioteksmiljön och det vinnande tävlingsförslaget och Giora Solar från Israel utarbetade ett förslag till resolution och protest från kommittén som också antogs och kommer att tillställas Stockholms stad. Här görs jämförelser med det modernistiska världsarvet i Tel-Aviv.

Nils Ahlberg

Bevarande, vård och restaurering av historiska trädgårdsanläggningar

Tioårsjubileum för fördjupningskursen i trädgårdsrestaurering vid SLU i Alnarp

I vår var det tio år sedan den avancerade kursen *Bevarande, vård och restaurering av historiska trädgårdsanläggningar* (LP0490), en fördjupningskurs om 15 högskolepoäng (hp) i trädgårdsrestaurering, gick för första gången (1999) vid Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp. Kursen har bytt namn, kursbeteckning och akademisk nivå tillhörighet ett par gånger, men i grunden är det samma utgångspunkt, riktning, mål, uppläggning och innehåll som styrt och fyllt kursen hela tiden. 18 stycken större skånska gods- och parkanläggningar finns i dagsläget utförligt och omfattande dokumenterade som en följd av denna satsning.

Äldre sort av kejsarkrona (*Fritillaria imperialis*) med vita bladkanter i ett plate-bande runt en av broderiparterrerna i Frederiksborgs rekonstruerade barockträdgård (1993-96) vid Hillerød på Själland. Foto: Kjell Lundquist, 24 april 2007.

För ICOMOS vidkommande är det intressant och väsentligt att veta att hela kursen tagit och tar sin utgångspunkt i *Florensdokumentet*, eller *Florens-deklarationen* som vi kallar den nu, och följer dess artiklar rakt igenom, liksom i kursens större arbeten. Ja, all undervisning i ämnet *Trädgårdshistoria* vid SLU, Alnarp, vilar för övrigt på *Florens-deklarationens* intentioner och artiklar och genomförs också i den svenska *Kulturminneslagens* (1989) anda.

Kursen *Bevarande, vård och restaurering av historiska trädgårdsanläggningar* har ambitionen att förmedla kunskaper och färdigheter i hela problematiken rörande bevarande, vård och restaurering av historiska trädgårds-, park- och landskapliga anläggningar: teoretiskt, ideologiskt, lagstiftningsmässigt, praktiskt, tekniskt och gestaltningsmässigt. Kursen består sammanfattningsvis av en föreläsningsserie om dussintalet föreläsningar, halvdussinet seminarier kopplade till anvisad litteratur, exkursioner till skånska godsmiljöer och till Själland, en längre studieresa i maj om en vecka till ett 15-tal 'restaurerade' historiska trädgårdar, parker och

landskap i södra och mellersta Sverige, samt en större övningsuppgift i grupp. Under några tidigare år har utrymme också funnits för en ännu längre studieresa på kontinenten, till Tyskland, Nederländerna och England, och till de största och främsta, mest uppmärksammade men också de mest problematiska restaureringsprojekten i Europa, formella barockanläggningar (Het Loo, Nordkirchen Hampton Court), såväl som vidsträckta landskapsparker (Babelsberg, Wörlitz, Painshill, Stowe) för att bara nämna några.

Den största och kanske viktigaste delen i kursen har dock upptagits av arbeten om skånska slotts-, gods- och gårdsanläggningar, ofta med medeltida anor och med lång ägarkontinuitet, i en uppgift som formulerats: "Skånska gods och gårdar - att förvalta upp mot tusen trädgårdsår". Studenterna har i grupper om i regel fyra-fem personer, ibland fler, arbetat under kursens tre månader med hela bevarande- och restaureringsprocessen: med arkiv-, litteratur- och fältstudier över värderings- och målsättningsdiskussioner till upprättande av koncept för ett långsiktigt bevarande, och eventuellt restaurering, samt början till vård- och skötselplaner.

Jag saxar ur uppgiften:

"Skåne är känt för sina slott och sina stora gods och gårdar. Dessa egendomar ger genom sin tusenårshävd landskapet identitet och en hög status. Turistnäringen exploaterar dem också, och gärna, ett bevis bland flera på deras betydelse. I Skåne är just slotten, jämte klostren och kyrkogårdarna, bärarna av den allra äldsta trädgårdskulturen i landskapet. Under århundraden har de blivit hemvist för några av de främsta konstnärliga trädgårdsuttrycken. Många godsanläggningar, om än långtifrån alla, lever fortfarande i tradition genom bruket av jord och skog sedan medeltiden, förvaltade genom århundraden av samma ägarfamiljer.

Självfallet är slotten och de stora gårdarna och godsanläggningarna ägarnas speciella angelägenhet och ansvar. Men de är också en angelägenhet för hela landet som bärare av historia, kultur och konst, såväl i sig själva som monument som vad de härigenom representerar. Ibland har samhällets intresse formaliserats i byggnadsminnesförklaringar, riksintressen, kulturmiljöprogram, lokala "K/Q-märkningar" eller i olika informella samråd. Få är de som inte delar uppfattningen att de skånska slotten och godslandskapen utgör en nationell kulturskatt.

Hur skall då de skånska godsen och gårdarna möta sitt andra årtusende? Vems är ansvaret? Vad är viktigt? Hur skall de tidigare tusen trädgårds-, park- och landskapsåren förvaltas konkret i dagens fysiska verklighet, i geografin? Skall man göra mycket eller lite, göra medvetna och reflekterande val eller låta den löpande driftens vardagliga och praktiska krav successivt ges tolkningsföreträde? Och - vem skall egentligen betala för eventuella eftergifter åt kulturen?

Vad vi alla okontroversiellt och hur som helst måste erkänna, oavsett vilken roll eller vilka ideella eller ekonomiska intressen vi än har, är att det sker förändringar. Och att förändringar sker alldeles oavsett vad vi tycker om dessa, gör eller inte gör och hur vi ideologiskt förhåller oss till dem. Frågan blir istället vilka förändringar vi vill se, vilka vi vill undvika, vilka som är goda respektive dåliga för oss och - vem som i så fall implicit eller uttalat skall ges eller redan har skaffat sig tolkningsföreträdet att ge uttryck för sina uppfattningar.

Så är vi mitt uppe i restaureringens sköna men svåra konst. "Kulturminnesvårdens ständiga fråga", skriver Göran Kåring, "är om vi skall låta monumenten åldras eller försöka bevara dem evigt unga - och i så fall hur". Han fortsätter: "Vi har slitits mellan respekten för den nötta ytan och viljan att laga och fräscha upp. Hur balansgången utfallit kan vi avläsa i objekten, men vi saknar dokumentation av vilka alternativ som valts bort och varför; vilka olika skäl - ekonomiska, politiska, estetiska, som legat bakom en restaurering" (*Kulturmiljövård 4/97*)."

Resultatet har blivit imponerande. Arbetena är med tanke på sammanhanget och förutsättningarna mycket omfattande, väl genomarbetade och också mycket varmt mottagna av godsägarna i fråga. Samarbetet med Sveriges Jordägareförbund (Skåne-Blekinge) är gott, och framförallt med Catherine von Arnold i förbundets kulturkommitté, och har successivt utvecklats genom åren

med flera *spin-off*-effekter och utbildningssatsningar som följd. På en upprättad lista betas successivt nya anläggningar av. Kursen avslutas också varje år med ett par seminariedagar med längre redovisningar där godsägarna ifråga liksom andra uppdragsgivare och intresserade är inbjudna och deltar.

Studentgruppen efter slutredovisningen av Gyllebo slotts historia på Alnarp 28 maj 2009: Karolina Alvaker, Matilda Lindgren, Mia Blücher, Åsa Björklund (ägare till Gyllebo) och Ella-Klara Östling. Foto: Kjell Lundquist.

Studentgruppen som under våren 2009 arbetade med Vegeholms slott vid Ängelholm i Skåne: Daniel Hofling, Elisabeth von Geijer (ägare till Vegeholm), Karolina Bjerler, Linda Pettersson och Jenny Eriksson. Foto: Kjell Lundquist, 29 maj 2009.

De 18 anläggningar som studerats, undersökts och dokumenterats är följande:

1999	Skarhult, Svenstorp, Vrams Gunnarstorp
2001	Krageholm, Skabersjö
2003	Malmös parker: Kungsparken och Slottsparken
2005	Börtingekoster, Marsvinsholm, Ruuthsbo, Stora Markie
2007	Charlottenlund, Jordberga, Näsbyholm, Rosendal
2009	Ellinge, Gyllebo, Vegeholm

Var och en av de studerade anläggningarna skulle här vara värd en egen mäsas. Till det räcker här varken tid eller utrymme. Flera av arbetena har dock lett till en publicering vilket gör dem enkelt tillgängliga via bibliotek eller digital Open Access. Samtliga kan också självfallet göras åtkomliga av SLU, Alnarp (Område Landskapsarkitektur).

Skarhult (Rapport 01:5) och **Svenstorp** (Rapport 01:7) finns publicerade i Institutionen för landskapsplanering Alnarps *Rapport*-serie, i ett samarbete med Länsstyrelsen i Skåne län. **Stora Markie**, ett av Skånes äldre gods vars kända historia går tillbaka till 1300-talet med flera av de större och kända danska adelsätterna som tidigare ägare, finns också i tryck, i ett samarbete med de nuvarande ägarna Karin och Haqvin Stiernblad med familj (Rapport 06:2).

Från och med 2007 blev det möjligt att lägga in även större och kvalitetsgranskade kursarbeten i Sveriges lantbruksuniversitets biblioteks databas (Epsilon) för akademiska kandidat- och magisterarbeten, licentiat- och doktorsavhandlingar. Grupperna som arbetade med **Jordberga** och **Rosendal** tog fasta på denna möjlighet och vidarebearbetade sina arbeten för detta syfte, och idag finns de tillgängliga för världen.¹ Besök dem gärna. I skrivandets stund pågår också bearbetningen av årets arbeten: **Ellinge**, **Gyllebo**, **Vegeholm** för en inläggning på motsvarande sätt under hösten.

¹ Jordberga, se: <http://ex-epsilon.slu.se/archive/00002752/>
Rosendal, se: <http://ex-epsilon.slu.se/archive/00002809/>

Markarbetena framför Palmhuset i Trädgårdsföreningen, Göteborg: kortenstål, fiberduk och dräneringsslangar – långt från 1800-talets trädgårdshantverk. Foto: Kjell Lundquist, 20 maj 2009.

På Område Landskapsarkitektur (tidigare Institutionen för landskapsplanering Alnarp) har arbetet med att dokumentera, beskriva, analysera och värdera historiska trädgårdsanläggningar nu pågått i nära tre decennier, inom ramen för kurser, individuella arbeten, projekt- och examensarbeten på främst landskapsarkitektprogrammet och i form av fristående uppdrag, men under senare år även på landskapsingenjör- och trädgårdsingenjörsprogrammen. Ett 60-tal historiska parker och trädgårdar har för närvarande behandlats. Många av arbetena är publicerade och återfinns också i institutionens *Stencil*- och *Rapport*-serier samt i serien *Stad & Land*. Inom ramen för grundkursen i *Trädgårdshistoria* har under flera år och för närvarande mer än 200 skånska kyrkogårdars historia tecknats. Arbetet har skett inom ramen för kompetensområdet TPL (Trädgård, park och landskap – Historia och kulturarv).²

Kursen ”Bevarande, vård och restaurering av historiska trädgårdsanläggningar” firar som sagt i år sitt tioårsjubileum, ja drygt det, egentligen. Den går för närvarande bara vartannat år, vilket är föremål för diskussion, efterfrågan är större. På samma sätt som hela vårt kompetensområde TPL är kursen också ett levande exempel på en mötesplats mellan skilda discipliner, eller åtminstone för studenter med olika bakgrunder. I år fanns studerande med bakgrunder på

² TPL (Trädgård, park och landskap - Historia och kulturarv) var/är ett kompetensområde vid SLU på Alnarp, med en profil inom forskning och undervisning som omfattar beskrivning, analys och dokumentation av kulturmiljöer i staden och på landsbygden, bevarande- vård- och restaureringsfrågor, förnyelse av äldre bostadsgårdar, parker, kyrkogårdar, kulturväxters bevarande och förnyelse samt historisk teori och metodutveckling inom landskapsplanering och hortikultur. Undervisningen ges inom ramen för kurser i agrarhistoria, trädgårdshistoria och bevarande, vård och restaurering av historiska trädgårdsanläggningar om sammanlagt ca 60 hp, alla självständiga och individuella arbete oräknade. Kompetensområdet presenteras utförligt med kurser, forskningsprojekt och publikationer på (den om än vilande) hemsidan: http://www.lpal.slu.se/ShowPage.cfm?OrgenhetSida_ID=407

landskapsarkitekt-, landskapsingenjör- och trädgårdsingenjörsprogrammen på SLU, Alnarp, blivande trädgårdsmästare och byggnadsantikvarier. Detta har varit förhållandet under de flesta år kursen gått. Grupperna har växlat i storlek från ca 10 till 25 deltagare.

*Michael Michaelsson på Råshult förklarar ängens hävdregim och svinrotens (*Scorzonera humilis*) trampkänslighet för 2007:års kurs. Foto: Kjell Lundquist, 25 maj 2007.*

Under ytterligare en tid i höst kommer årets kurshemsida att vara aktiverad.³ Den särskilt hågade och hugade må gärna göra ett besök. Informationen är förvisso delvis intern, men det går att finna kursplan, schema, länkar, litteratur och annat som hör till en dylik kurs. I den mån denna skulle komma till nytta är det helt i *Florens-deklarationens* anda, vilket vi inte minst påminns om i deklarationens avslutande 25:e artikel:

”Intresset för de historiska trädgårdsanläggningarna bör stimuleras genom varje åtgärd som kan tänkas betona deras stora värde för vårt kulturarv, samt öka kunskapen om, och uppskattningen av dem. Sådana åtgärder kan till exempel vara stöd till forskning och internationella utbyten, utgivning av publikationer riktade till en intresserad allmänhet, besöks- och mediala arrangemang som ökar förståelsen för betydelsen av våra historiska arvedelar, samt uppskattning av, och respekt för naturen. Anläggningar av yppersta klass och historisk betydelse skall föreslås upptas på Unesco:s världsarvslista (World Heritage List).”

Kjell Lundquist

³ http://slunik.slu.se/student_index.cfm?id=4749&SelectedKursTyp_id=1

Nya ledamöter

Karin Schibbye, landskapsarkitekt och chef för samhällsbyggnadsenheten på Riksantikvarieämbetet, ledamot i ICOMOS styrelse

Jag har arbetat på RAÄ sedan 1991 – med kulturmiljöfrågor i den fysiska planeringen. Fokus har legat på hur kulturmiljöaspekterna i landskapet kan förmedlas och omsättas i olika planeringssituationer för att skapa och vidmakthålla goda livsmiljöer. Min statliga karriär började på Planverket 1983 och har gått via Naturvårdsverket till RAÄ. Innan dess arbetade jag som egen konsult i ca 10 år och som kommunal planerare i ca 3 år. Jag har arbetat i olika statliga kommittéer som t.ex. Miljömålskommittén, Agenda 21 kommittén och Kommunikationskommittén. På den nordiska nivån har jag varit RAÄ:s representant i Nordiska Ministerrådets kulturmiljögrupp.

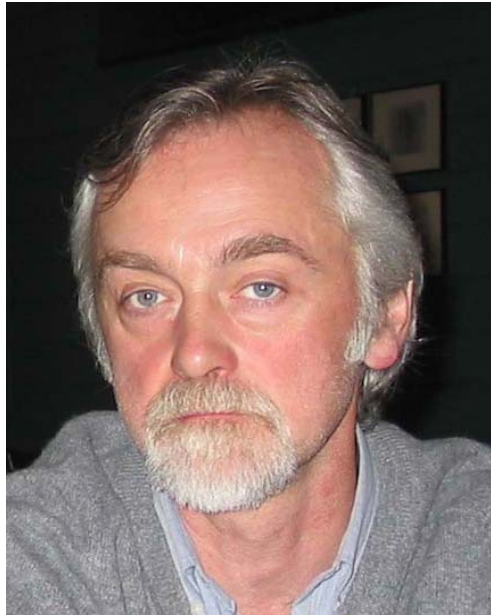
Jag har även arbetat utomlands i ca 5 år – som rådgivare till fysiska planerare i Botswana och till Stone Town Conservation and Development Authority på Zanzibar. Stenstaden på Zanzibar är ett världsarv. Mitt utlandsengagemang består för tillfället främst av att jag följer och stödjer arbetet i projektet Africa 2009, som är ett utbildningsprogram för kulturmiljövårdare i länderna söder om Sahara.

Idag är jag enhetschef på samhällsbyggnadsenheten som ansvarar för frågor kring kulturmiljövårdsbidraget, regional utveckling och tillväxt och PBL- och Miljöbalksärenden. Jag är RAÄ:s representant i styrelsen för Kulturarv utan gränser och sitter i Vägverkets skönhetsråd och MKB-centrums styrelse på SLU.

Mitt kulturmiljöengagemang kanske startade när jag jobbade på Jamtli i början på 70-talet och där utvecklade en plan för hur landskapet kring husen borde gestaltas. Eller så grundlades det redan under min uppväxt på olika kraftverksbyggen i Norrland och mitt sommarjobb som ”grovis” på en utgrävning av Krankmårten gravfältet?

Det jag kan bidra med i ICOMOS arbete rör främst erfarenheter från att arbeta med kulturmiljön som resurs för utveckling, samverkansformer och verktyg för att den kan spela roll och göra skillnad – förutom förstås mina erfarenheter från att leda myndighetsarbete både hemma och utomlands.

Daniel Kwiatkowski, konservator och chefskonservator på Stenkonservatorn Skanska, ledamot i ICOMOS styrelse

Efter konserveringsstudier på universitet i Polen har jag arbetat i tretton år som akademisk lärare och forskare. Först som assistent och därefter som adjunkt på Institutet för Konservering och Restaurering i Torun. Under tiden på universitet jobbade jag främst med utveckling av konserveringsmetoder samt stenkonsivering i praktiken. Slutligen resulterade mitt forskningsarbete i att jag doktorerade i stenkonsivering.

År 1991 flyttade jag från Polen till Sverige och arbetade till största delen med praktisk konservering, sedan elva år tillbaka har jag arbetat som chefskonservator på Skanskas avdelning Stenkonservatorn. Vi fungerar både som entreprenör och konsult med huvudinriktning mot skulptur och sten i fasad men även med dekorativ konststen och fasadputs som blivit en specialitet. Förutom praktisk konservering arbetar jag fortfarande med utbildning

av studenter genom undervisning på högskolan för konservering i Finland.

Som medlem i ICOMOS är jag sammankallande i den svenska arbetsgruppen för sten, samt svensk representant i den internationella vetenskapliga kommittén för sten ISCS. Sedan den 10e Kongressen för Stenkonsivering som anordnades i Stockholm år 2004 är jag även medlem i Permanent Scientific Committee som har en rådgivande roll i ovannämnda internationella kongresser som organiseras var fjärde år.

Jag hoppas att mitt engagemang som konservator i svenska ICOMOS aktiviteter kan bidra med spridning av intresse för rådande konserveringsproblem.

Anna Hegethorn, marknadsekonom och kommunikationsansvarig vid Kyrkogårdsförvaltningen i Stockholms stad, sammankallande i Kulturturismgruppen

Anna skickar en hälsning från världsarvsmötet på Grönland 2008

Jag är medlem i ICOMOS sedan 2003 och ersätter Ewa Bergdahl som sammankallande i kulturturismgruppen fram till årsmötet. Jag ser fram emot att bidra med erfarenheter från uppdrag med att leda kulturevenemang, utveckla och levandegöra kulturmiljöer, leda kommunikationsarbete, utveckla destinationer och regioner. Några uppdragsgivare som anställd eller konsult har varit; Högskolan i Kalmar, Framtidens Kultur, Riksantikvarieämbetet, Statens fastighetsverk, Sigtuna Turism AB och Södertörns Högskola.

Sedan snart 3 år arbetar jag för Kyrkogårdsförvaltningen i Stockholms stad och förutom mitt kommunikationsansvar leder jag även arbete med att tillgängliggöra Världsarvet Skogskyrkogården.

ICOMOS SWEDEN
INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES
CONSEIL INTERNATIONAL DES MONUMENTS ET DES SITES

Årsmöte för ICOMOS SWEDEN torsdagen den 12 mars 2009

*Annual General Meeting of ICOMOS SWEDEN 12 March 2009
with English summaries*

22 av föreningens medlemmar var närvarande (Bilaga 1). *22 members were present.*

Marie Klingspor Rotstein hälsade välkommen och förklarade årsmötet öppnat.

1. Kallelseförfarandet och dagordningen godkändes (Bilaga 2). En första kallelse med datum för årsmötet hade sänts ut i nyhetsbrevet i december 2008 och förnyad kallelse och årsmöteshandlingar i nyhetsbrevet i februari 2009.
2. Marie Klingspor Rotstein valdes till ordförande för mötet och Nils Ahlberg till sekreterare.
3. Till att jämte ordföranden justera protokollet utsågs Erik Orviste.
4. Årsredogörelsen för år 2008 godkändes (Bilaga 3).
The Annual Report for the year 2008 was approved.
5. Revisionsberättelsen lästes upp (Bilaga 4). Den ekonomiska redovisningen för år 2008 godkändes och styrelsen beviljades ansvarsfrihet för verksamhetsåret.
The Auditor's Report was presented and the Financial Report for 2007 adopted.
6. A. Budget för verksamhetsåret 2009 fastställdes i enlighet med förslag som presenterades av kassören (Bilaga 5). Den innebär ett budgeterat underskott på 9 000 kr.
A. The budget for 2009 was adopted.

B. Antogs "Handlingsplan för Svenska ICOMOS och Verksamhetsplan 2009–2011", i enlighet med det presenterade förslaget (Bilaga 6). Planen läggs ut på hemsidan.
B. The Action Plan for ICOMOS SWEDEN and Work Programme 2009–2011 was adopted.
7. Beslutades om oförändrad årsavgift för år 2010, 4 000 kronor för institutionsmedlem och 450 kronor för enskild medlem. Styrelsen fick i uppdrag att utarbeta en strategi för medlemsvärning.

8. Till styrelse valdes Marie Klingspor Rotstein (ordförande) för 1 år, Kerstin Westerlund (vice ordförande) för 3 år, Anna-Gretha Eriksson (sekreterare) för 3 år, Daniel Kwiatkowski (skattmästare) för 3 år, och övriga ledamöterna Nils Ahlberg för 3 år, Henrik Lindblad för 2 år, Kjell Lundquist för 3 år och Karin Schibbye för 3 år.

The Executive was elected: Marie Klingspor Rotstein (President) 1 year, Kerstin Westerlund (Vice President) 3 years, Anna-Gretha Eriksson (Secretary) 3 years, Daniel Kwiatkowski (Treasurer) 3 years, and other members Nils Ahlberg 3 years, Henrik Lindblad 2 years, Kjell Lundquist 3 years, and Karin Schibbye 3 years.

9. Till kontaktpersoner för ICOMOS internationella kommittéer 2009–2011 utsågs följande personer / *The following persons were appointed liaison officers for ICOMOS International Committees 2009–2011:*

- Historic towns and villages - Nils Ahlberg (Nils.Ahlberg@hotmail.com)
- Stone/ Stenkommittén - Daniel Kwiatkowski (daniel.kwiatkowski@skanska.se)
- Wood/ Träkommittén - Hans Sandström (hans.sandstrom@raa.se)
- Fortifications and Military Heritage/ Fortifikationskommittén - Ingela Andersson (ingela.andersson@fortv.se)
- Economics of Conservation - Kerstin Westerlund (Kerstin.Westerlund@icomos.se)
- Cultural tourism - Ewa Bergdahl (ewa.bergdahl@raa.se)
- Historic Gardens and Cultural Landscapes - Torbjörn Suneson (HistoricGardens@icomos.se)
- Training - Ola Wetterberg (Training@icomos.se)
- Legal, Administrative and Financial Issues - Thomas Adlercreutz (t.adlercreutz@spray.se)
- Polar Heritage - Håkan Jorikson (hakan.jorikson@grm.se)
- Vernacular Architecture - Lena Palmqvist (lena.palmqvist@nordiskamuseet.se)
- Underwater Cultural Heritage - Andreas Olsson (andreas.olsson@maritima.se)
- Wall Painting - Anna Henningsson (anna.henningsson@kah.se)
- Rock Art - Ulf Bertilsson (ulf.bertilsson@raa.se)
- 20th Century Heritage - Britt Wisth (britt.wisth@telia.com)
- Archaeology - Gert Magnusson (gert.magnusson@raa.se)

För kommittéer av relevans för svenska förhållanden där det saknas kontaktperson befullmäktigades styrelsen att gå ut med en förfrågan till medlemmarna och att därefter utse kontaktperson.

For committees of relevance to Swedish conditions, where there is no liaison officer, the Executive was authorized to appoint someone later on.

Beslutades tillsätta en svensk arbetsgrupp för muralmåleri i enlighet med förslag daterat 2009-03-08, med Anna Henningsson som sammankallande (Bilaga 7).

A Swedish working committee on wall painting was appointed, chaired by Anna Henningsson.

10. Till valnämnd för perioden 2009–2011 valdes Maria Wikman (sammankallande), Erik Orviste och Torbjörn Suneson.

As Nominations Committee for the period 2009–2011, Maria Wikman (chair), Erik Orviste, and Torbjörn Suneson were elected.

11. Inga motioner fanns att behandla.

14. Firmatecknare för ICOMOS SWEDEN. Behöriga firmatecknare är ordförande och skattmästare, att teckna firma var för sig.

Beslutades att av de två alternativa namnen enligt stadgarna – Svenska nationalkommittén av ICOMOS och ICOMOS SWEDEN – fortsättningsvis använda ICOMOS SWEDEN som det officiella namnet.

16. Övriga frågor.

Diskuterades hur det tidigare initiativet att utarbeta en svensk motsvarighet till det australiensiska Burra-chartret kan föras vidare.

Idéer till framtida seminarier diskuterades. Medlemmarna är mycket välkomna att ta upp frågor som känns väsentliga för deras verksamhet och i samarbete med styrelsen organisera seminarier.

Avtackades Birgitta Hoberg efter lång och trogen tjänst som sekreterare, ordförande och nu senast övrig ledamot, och Björn Norman som skattmästare.

13. Förklarades årsmötesförhandlingarna avslutade.

Vid protokollet

Nils Ahlberg

Justeras

Marie Klingspor Rotstein

Erik Orviste

www.icomos.se